

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΔ'.

Συνδρομή ἰτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20. — Αἱ συνδρομαὶ ἔρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἰκαστ. ἔτους καὶ εἶναι ἰτησίαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

25 Ὀκτωβρίου 1887

ΑΙ ΝΕΑΙ ΑΘΗΝΑΙ

Ἐκ τῶν Ἀθηναϊκῶν Ἐπιστολῶν τοῦ κόμητος de Mouy

(Συνέχεια καὶ τέλος· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἄλλ' ἱκανὰ εἶναι ὅσα εἵπομεν περὶ κακοῦ, τὸ ὁποῖον δὲν ὑπάρχει πλέον. Ἄν ποτε, ὃ μὴ γένοιτο, ἡ Ἑλλὰς ἤθελεν ὑποστῇ στρατιωτικὴν τινα συμφορὰν ἢ πολιτικὴν ἐπανάστασιν, δυνατόν εἶναι μεμονωμέναι συμμορίαι νὰ ἀναφανῶσι πάλιν ἕνεκα τῆς γενικῆς ἀταξίας, ἀλλ' ἐάν, ὅπως κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρέπει νὰ ἐλπίσωμεν, τὸ ἐλληνικὸν βασιλεῖον ἐξακολουθήσῃ νὰ βιοτεύῃ ἐν ἡσυχίᾳ, ἡ ληστεία εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἀνήκῃ μόνον εἰς τὰς ἀφηγήσεις τοῦ παρελθόντος. Ἡ διοίκησις ὁσημέραι τείνει εἰς τὸ νὰ λάβῃ κανονικώτερον χαρακτῆρα, ὁ στρατὸς ἀποκτᾷ παραδόσεις καθήκοντος καὶ πειθαρχίας, μεγάλα δημόσια ἔργα ἐπεχειρήθησαν τὰ ὁποῖα θὰ ἐξακολουθήσωσι, καὶ δραστηρίως ἀπασχολεῖ τοὺς Ἕλληνας ἡ κατασκευὴ ὁδῶν, γεφυρῶν καὶ σιδηροδρόμων. Κατεσκευάσθη ἤδη ὁ ἀπὸ Πειραιῶς εἰς Κόρινθον σιδηρόδρομος καὶ ὁ τοῦ Λαυρίου, καὶ σκέψις γίνεται νὰ συνδεθῶσιν αἱ Ἀθῆναι πρὸς τοὺς μεγάλους εὐρωπαϊκοὺς σιδηροδρόμους διὰ τῆς γραμμῆς τῆς ἀπὸ Θεσσαλονίκης εἰς Βελιγράδιον. Ὅπως ὁ Ἡρακλῆς καὶ ὁ Θησεύς κατὰ τοὺς προϊστορικοὺς χρόνους ἐξολοθρεύοντες τέρατα παρεσκεύασαν διὰ τοῦ ροπάλου τῶν τοὺς μεγάλους αἰῶνας τῆς Ἑλληνικῆς εὐκλείας, οὕτω καὶ ἡ ἀνάπτυξις τῆς παιδείας, τὰ εἰρηνικὰ ἔθνη καὶ ἡ ἄσκησις τοῦ ἐλευθέρου πολιτεύματος θὰ παρασκευάσωσιν ἰσως νέαν καὶ λαμπρὰν ἀναγέννησιν τοῦ ἐλληνικοῦ πνεύματος.

Οἱ νέοι Ἕλληνες ἔχουσι κατὰ βάθος στερεῶς ἐρριζωμένα ἐν ἑαυτοῖς δύο ζωηρότατα καὶ ὀφθαλμοφανέστατα αἰσθήματα, τὴν ὑπερηφάνειαν διὰ τὸ ἔνδοξον παρελθόν των καὶ τὴν μέριμναν διὰ τὸ μέλλον των. Ἐλεγον ἀνωτέρω ὅτι ψέγονται διὰ τὴν κατὰ τι ἐξημμένην φιλοπατρίαν των· θαυμάζω ἐγὼ τὸ ὑψηλὸν τοῦτο πάθος των, καὶ ἐάν δέ τινες ἐξ αὐτῶν τὸ ἐκφράζουσιν εἰς γλῶσσαν ὀλίγον πομπώδη, χαιρετίζω

οὐδὲν ἥττον μετὰ σεβασμοῦ τὴν ἀγάπην καὶ τὴν πεποίθησιν ἣν ἡ Ἑλλὰς ἐμπνέει εἰς πάντα τὰ τέκνα της. Αἰσθάνεται τις παλλομένην ἐν Ἑλλάδι εἰς πάσας τὰς ψυχὰς τὴν ἱεράν καὶ εὐγενῆ ἐκείνην πρὸς τὴν πατρίδα στοργήν, ἥτις ἀποτελεῖ τὴν τιμὴν μιᾶς φυλῆς καὶ τὴν ἀπόδειξιν τῆς ζωτικότητός της. Οὐδέποτε λαὸς περιέρχεται εἰς κίνδυνον ἕνεκα τῆς ὑπερβολικῆς τοῦ φιλοπατρίας, ἀλλ' ἕνεκα τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ὃν ἤθελεν ἔχῃ καὶ τῆς ἀποκλειστικῆς ἀφοσιώσεως ἐκάστου πολίτου εἰς τὴν ἰδίαν αὐτοῦ εὐζωίαν καὶ περιουσίαν, αὗται δὲ εἶναι αἱ κακίαι, αἵτινες κατέστρεψαν τὰς μεγάλας πολιτείας τοῦ κόσμου. Τὸ ἐθνικὸν αἶσθημα τῶν Ἑλλήνων ἀποτελεῖ σήμερον τὴν δυνάμειν των ὅπως τὸ πάλαι ἡ πρὸς τὴν ἰδίαν πολιτείαν στοργή, ἡ δὲ σημερινὴ αὐτῶν φιλοπατρία εἶναι προτιμότερα τῆς παλαιᾶς, διότι δὲν ἔχει τὰ ὅρια τόσο στενὰ ὅσον ἐκείνη. Εἶναι δὲ τώρα ὅσον οὐδέποτε ἄλλοτε εἰς τοὺς Ἕλληνας ἀναγκαῖα ἡ φιλοπατρία. Καθ' οὓς δηλαδὴ χρόνους οἱ λαοὶ, ὑπὸ τὴν προστασίαν ἰσχυρῶν κρατῶν, ἀπειλοῦσι πανταχόθεν τὴν ἀνάπτειν καὶ τὸ μέλλον αὐτῶν, τί θὰ ἐγίνετο ἡ Ἑλλὰς πρὸ τῆς ἐπιδρομῆς ταύτης ἂν δὲν συνεκέντρωνεν εἰς ἓν ὑπέρτατον πάθος πάσας τῆς ψυχῆς αὐτῆς τὰς δυνάμεις καὶ δὲν συνήθριζε μετὰ φιλοτίμου μερίμνης τὰ πανταχοῦ διεσπαρμένα φυλετικὰ αὐτῆς στοιχεῖα; Τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἡ διάπυρος ἐκείνη πίστις ἤθελεν ὑποστῇ μείωσιν, θὰ διεκυβεύετο διὰ παντός τὸ μέλλον της. Καὶ δὲν νομίζω μὲν ὅτι ἡ Ἑλλὰς θὰ ἠδύνατο ἀποτελεσματικῶς διὰ τοῦ πολέμου νὰ ἀγωνισθῇ πρὸς δυνάμεις ὕλικῶς ὑπερτέρας τῶν ἰδικῶν της, ἀλλ' εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀντιστῇ εἰς τὸ βεῦμα χάρις εἰς τὴν εὐσθενή ἐκείνην φιλοπατρίαν, διὰ τῆς καταλλήλου ἐπιδράσεως τοῦ πνεύματός της, ἐάν δυνηθῇ νὰ φανῇ ἀξία τῆς ἀποστολῆς ταύτης καὶ νὰ κάμῃ χρῆσιν μετ' ἀγρύπνου δραστηριότητος τῶν μέσων τῆς ἐνεργείας, τὰ ὁποῖα παρέχει εἰς τὰ ἔθνη ἡ ἀνάπτυξις τοῦ πολιτισμοῦ. Πιστεύω δὲ ὅτι ἐπὶ τοῦ εἰρηνικοῦ τούτου ἐδάφους οἱ Ἕλληνες δὲν θὰ εἶχον ἄλλον λαὸν ἰσόπαλον οὔτε ἐν τῇ χερσονήσῳ τοῦ Αἴμου οὔτε ἐν πάσῃ τῇ Ἀνατολῇ, καὶ ὅτι ἡ συνετὴ σύμπραξις πάντων τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν ἐν Τουρκίᾳ καὶ τῶν ἐν τῇ ἐλευ-

δύναται νὰ πράξῃ, καὶ νὰ θέσῃ ὑπὸ τὴν βάσιν τῆς ἐξουσίας ἐκείνους, οἵτινες διατείνονται ὅτι θὰ ἐκυβέρνησαν ἐπιτυχέστερον τῶν ἄλλων. Πιστεύω ὅτι οἱ Ἕλληνες ἔχουσιν ἱκανὴν εὐφυΐαν, ὥστε νὰ νοήσωσι τὸ ἄτοπον τῆς ἀνευ ἰσχυρῶν λόγων ἐπιμονῆς εἰς τὰς ἐπικινδύνους ταύτας διακυμάνσεις καὶ ὅτι κατ' ὀλίγον θὰ συνηθίσωσι νὰ διατηρῶσιν εἰς τὴν κυβέρνησιν τοὺς πολιτικούς ἀνδρας τοὺς ἔχοντας ὑπέροχον ἀξίαν. Ἐχουσιν ἄλλως ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῶν ἱστορίᾳ καλὸν παράδειγμα νὰ ἀκολουθήσωσι· δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἐλησμόνησαν ὅτι ὁ Περικλῆς ἐκυβέρνησεν ἐπὶ τριάκοντα ἔτη τὴν δημοκρατίαν τῶν Ἀθηνῶν. Ἰσως τὸ χρονικὸν τοῦτο διάστημα εἶναι πολὺ διὰ τοὺς ἡμετέρους καιροὺς, ἀλλὰ καὶ εἰς βραχύτερον ἀκόμη δύναται νὰ πραχθῇ τὸ ἀγαθόν.

Προκειμένου δὲ περὶ ἐθνικοῦ χαρακτῆρος, δὲν δύναμαι νὰ περατώσω τὴν ἐπιστολὴν ταύτην χωρὶς νὰ διακηρύξω ὅτι ἀπ' ἐναντίας πρὸς τινὰ θεωρίαν διαδοθεῖσαν ὑπὸ τινων λογίων, εἶμαι ἐγὼ πεπεισμένος, ἀπ' οὗ ἐπὶ πολὺ ἐγνώρισα τοὺς Ἕλληνας, ὅτι τὸ πολὺ πλῆθος αὐτῶν κατὰ γέναι ἀναντιρρήτως ἀπὸ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Ἐλέχθη ὅτι δῆθεν ἐγένεν ἀνάμιξις φυλῶν, ὅτι ἐπέδρασαν αἱ ἄλλεπάλληλοι κατακτήσεις, ἡ γειτνιάσις τῶν Ἀλβανῶν καὶ δὲν εἰζεύρω πόσα ἄλλα ἀκόμη ἐλέχθησαν. Ἀλλὰ δι' ἐμὲ πάντα ταῦτα εἶναι παραδοξολογίαι, ἃς δύναται νὰ ἀνατρέψῃ εὐχερῶς μόνος ὁ ὀρθὸς λόγος. Ὅτι εἰς τινὰ μέρη συνέβησαν ἀναμίξεις, ἐπιδρομαὶ βορείων φυλῶν, οὐδεὶς βεβαίως δύναται ν' ἀρνηθῇ, ἀλλ' ὅταν ὁ λόγος εἶναι περὶ τοῦ συνόλου ἐνὸς ἔθνους, πρέπει νὰ ἀφεθῶσι κατὰ μέρος τὰ δευτερεύοντα περιστατικὰ καὶ αἱ ἀσήμεντοι ἀποικήσεις. Ἡξεύρω καλῶς ὅτι ὑπάρχουσιν Ἀλβανοὶ ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐν Ὑδρᾷ, ἐν τῇ Μεγαρίδι, ἀλλ' ἔμειναν ἀπομεμονωμένοι, διετήρησαν ἐν μέρει τὴν γλῶσσαν καὶ τὰ ἥθη των καὶ οὐδεὶς συγχέει αὐτοὺς πρὸς τοὺς ἐγγχωρίους. Ὡς πρὸς δὲ τὰς ἀναμίξεις, εἶναι βέβαιον ὅτι συνέβησαν καὶ ὅτι καθ' ἑκάστην συμβαίνουσιν, ὅπως εἰς πάσας τὰς χώρας. Ὑπάρχουσι φαναριωτικαὶ οἰκογένειαι, εἰς τὰς φλέβας τῶν ὁποίων ῥέει αἷμα ῥωσσικὸν ἢ ρουμανικόν, καὶ ὅσον πλεῖστον λαπλασιαζόνται αἱ μεταξὺ τῶν ἐθνῶν σχέσεις διὰ τῶν ταξιδιῶν καὶ τῆς ἐμπορίας, τόσον εὐχερέστεραι γίνονται καὶ αἱ ἐπιμιξίαι. Ἀλλ' αἱ λεπτομέρειαι αὗται τόσον μεταβάλλουσι τὴν μεγάλην μάζαν τοῦ πληθυσμοῦ μίᾳς χώρας ὅσον καὶ οἱ ποταμοὶ τὴν θάλασσαν. Ἡ Ἑλληνικὴ φυλὴ ἀφομοιώνει πρὸς ἑαυτὴν τὰ ξένα στοιχεῖα καὶ διατηρεῖ τὴν ἰδίαν αὐτῆς φύσιν, τοὺς ἰδίους πόρους καὶ τὸν ἴδιον ἐθνικὸν χαρακτῆρα.

Καὶ κατὰ πρῶτον, πότε συνέβησαν αἱ ῥιζικαὶ ἐκεῖναι φυλετικαὶ μεταμορφώσεις; κατὰ

τοὺς χρόνους τῆς ῥωμαϊκῆς κατακτήσεως; Ἀλλὰ πάντες ἡξεύρουσιν ὅτι οὐδέποτε ἐξεπέμφθησαν λατινικαὶ ἀποικίαι εἰς τὴν Ἑλλάδα ὅπως εἰς τὰς παρὰ τὸν Δούναβιν χώρας, εἰς τὴν Ἀφρικὴν, εἰς τὴν Ἰσπανίαν ἢ εἰς τὴν μεσημβρινὴν Γαλατίαν. Ἄν δὲ τινες πλούσιοι Ῥωμαῖοι ῥοδόδησαν ἐπαύλεις παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ἰλισσοῦ, αἱ ἰδιωτικαὶ ἐκεῖναι ἐγκαταστάσεις οὐδόλως ἔσχυσαν νὰ ἐπιδράσωσιν ἐπὶ τὸν ὅλον πληθυσμόν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν μεγάλων βαρβαρικῶν ἐπιδρομῶν, ὅτε ἤλθον εἰς τὴν Ἑλλάδα ὁ Ἀλάρικος καὶ οἱ Γότθοι; Ἀλλ' ἡ κατοχὴ ἐκείνη παρήχθη μὲ βιαιότητα καὶ ταχύτητα θυέλλης, εἶναι δὲ γνωστὸν ὅτι οἱ πολυάριθμοι λαοὶ τοῦ Βορρᾶ δὲν ἀφῆκαν μόνιμα στίφη ἐπὶ τῆς ἑλληνικῆς γῆς· διῆλθον μόνον διὰ τῆς χώρας καὶ ἐξηφανίσθησαν. Κατὰ τοὺς χρόνους τῶν σταυροφοριῶν; Πύργοι τινὲς μόνον ἐκτίσθησαν ὑπὸ τῶν Φράγκων καὶ τῶν Βενετῶν ἐν Δαφνίῳ, ἐν τῇ Ἀττικῇ, ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως τοῦ Ἀργεῶς, ἐπὶ τοῦ Ἀκροκορίνθου, ἐν Μιστρᾷ, παρὰ τὴν Σπάρτην καὶ ἀλλαχοῦ ἀκόμη, ἀλλ' οἱ πρόσκαιροι ἐκεῖνοι κύριοι τῆς Ἑλλάδος δὲν ἦσαν πρᾶγματι ἡ μικραὶ στρατιαὶ κατακτητικαί, δι' ἃς ἡ Ἑλλάς δὲν ἦτο παρὰ στρατόπεδον μόνον. Οἱ Φλωρεντίνοι δοῦκες κατόκησαν εἰς τὰ Προπύλαια τῶν Ἀθηνῶν, ἀλλὰ τίνα σημασίαν ἔχει ἡ παρουσία ἐνόπλων τινῶν ἀνδρῶν διαφόρων φυλῶν σχετικῶς πρὸς τὸν ὅλον πληθυσμόν; Μήπως λοιπὸν ἡ ὀθωμανικὴ ἐπιδρομὴ καὶ κατὰκτησις ἐνέχυσαν τὸ τουρανικὸν αἷμα εἰς τὰς φλέβας τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ; Ἀρκεῖ νὰ ὑπομνήσῃ τις τὰ ἄσβεστα μῖση τῶν δύο φυλῶν, τὴν βαθείαν διάζευξιν, ἣν τὰ ἥθη, ἡ γλῶσσα καὶ ἡ θρησκεία ἐτήρουν μεταξὺ των καὶ ἣν ἐπιμαρτυρεῖ ἡ ἑλληνικὴ ἐπανάστασις, ἵνα καταρρίψῃ τοιαύτην ὑπόθεσιν. Ἀλλ' ἐκτὸς τούτου, πρέπει νὰ ἀγνοῇ τις τὴν Ἀνατολήν, ὅπου αἱ φυλαὶ ἀπομονοῦνται ἀπ' ἀλλήλων μετ' ἐμπαθοῦς ἐπιμονῆς, διὰ νὰ ὑποθέσῃ, παρὰ τὰ διδάγματα τῆς ἱστορίας, ὅτι μεταξὺ τοῦ νικητοῦ καὶ τοῦ ἡττηθέντος, τοῦ καταπιέζοντος καὶ τοῦ καταπιεζομένου, τοῦ μουσουλμάνου καὶ τοῦ χριστιανοῦ, ἐπῆλθέ τις συγχώνευσις ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἑλληνικῆς. Οὐδαμοῦ τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας παρατηρεῖται τοιοῦτο φαινόμενον, οὐδ' εἰς ἐκείνους τοὺς λαοὺς, οἵτινες εἶναι ὀλιγώτερον ζωηροὶ καὶ βεβαιότατα ὀλιγώτερον εὐφρεῖς τῶν Ἑλλήνων. Οἱ Σέρβοι, οἱ Βόσνιοι, οἱ Βούλγαροι, καὶ οἱ Ἀρμένιοι νὰ διατηρηθῶσιν ἀμιγεῖς καὶ οἱ Ἕλληνες νὰ ὑποστῶσι τὴν ἀνάμιξιν τῆς Ὀθωμανικῆς φυλῆς; Ἀλλως δὲ οἱ Τοῦρκοι εἴτε ἐξ αἰσθηματος ἐμφύτου ἀλαζονείας, εἴτε ἐκ πολιτικῆς, οὐδαμοῦ ἀνემίχθησαν πρὸς τὰ ὑποταγέντα ἔθνη. Τὰ ἐκυβέρνησαν διὰ τῆς ἰσχύος, ἣν ἐνέπνεεν εἰς αὐτοὺς ἡ ὑπέροχος θέσις των καὶ διὰ τῶν μέσων,

ἀ παρῆχεν ἡ κραταιὰ αὐτῶν διοίκησις, ἀλλὰ δὲν τὰ ἀφωμοίωσαν πρὸς ἑαυτούς. Αἱ ἀλλεπάλληλοι ἀποκοπαὶ ἀπὸ τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους αἱ γενόμεναι κατὰ τὸν ἡμέτερον αἰῶνα, αἵτινες ὁλοσχερῶς μετέβαλον τὴν ὄψιν τοῦ Ἀνατολικοῦ ζητήματος, ἀποδεικνύουσιν ὑπεραρκούντως ὅτι τὸ τουρκικὸν οἰκοδόμημα ἥτο ἐσχηματισμένον ἐκ κομματίων, τὰ ὅποια ἔμειναν ἐντελῶς διακεκρίμενα. Τὰ συνήνωνε μόνον ἡ τουρκικὴ ὑπεροχή, ἀλλ' εὐθὺς ἀφοῦ ἀποσπασθῶσι ἀπὸ τοῦ ὅλου ὄγκου ἀνευρίσκονται πάλιν ἔχοντα τὴν αὐτὴν φυσικὴν καὶ ἠθικὴν μορφήν, ἣν εἶχον καὶ κατὰ τὴν ἡμέραν τῆς κατακτῆσεως. Ἡ Ἑλλάς, μὲ τὴν θαυμασίαν τῆς γλῶσσαν, ἡλλοιωμένην βεβαίως ἐκ τῆς μακρᾶς χρήσεως καὶ τῶν δημοτικῶν διαλέκτων, ἀλλὰ διασώσασαν τὰς παλαιὰς ρίζας, τοὺς τύπους, τὰς καταλήξεις τῆς, τὸ πλεῖστον τῶν λέξεων καὶ καθ' ὅλου εἰπεῖν τὰς μεγάλας αὐτῆς γραμμὰς καὶ τὴν ἀρμονίαν τῆς, ἡ Ἑλλάς, μὲ τὰς ἀφάρτους καὶ πάντοτε προσφιλεῖς εἰς τὴν μνήμην τοῦ λαοῦ παραδόσεις τῆς, μὲ τὰ ἥθη τῆς τὰ ἐπαρχιακὰ τὰ τόσον σαφῶς διαγεγραμμένα καὶ τόσον ἀποκλειστικά, μὲ τὴν θρησκείαν τῆς τὴν μέχρι τῶν ἐσχάτων λεπτομερειῶν τῆς λατρείας ἀμετάβλητον, ἥθελε μόνη κάμῃ ἐξαίρεσιν μεταξὺ πασῶν τῶν φυλῶν τῆς Ἀνατολῆς! Ἡ μεγίστη, ἡ πολυπληθεστάτη, ἡ ἐνδοξοτάτη, θὰ ὑπῆρξε μόνη ἐκείνη προσιτὴ εἰς τὸν ξένον ἐπιδρομέα, οἰοδῆποτε καὶ ἂν ἦτο, Ἰταλὸς ἢ Γάλλος, ἐξ Ἀσίας ἢ ἀπὸ Βορρᾶ! Ὁ ἐδέχθη τὴν τύχην, ἣν ἀπέκρουσαν πάντες οἱ λαοὶ τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου καὶ θὰ ἐχάθη αὐτὴ ἐν βραδείᾳ ἀποσυνθέσει καὶ ἀπορροφῇ, ἐν ᾧ πάντα τὰ ὑποταγέστα ἔθνη ἐπέζησαν! Ἀφ' οὗ ἀντέστη εἰς τὴν παντοδυναμίαν τῶν Ῥωμίων, οὗς καὶ αὐτὴ ἔπειτα, κατὰ τὴν ὁμολογίαν τοῦ ποιητοῦ, σχεδὸν ὑπέταξε διὰ τοῦ πνεύματός τῆς

Graecia capta ferum victorem cepit,

θὰ ὑπεχώρησεν εἰς τὴν ἐπιδρασιν ὀλίγων στιφῶν τῶν μέσων αἰώνων καὶ εἰς τὴν κατάκτησιν τῶν Τούρκων; Ἡ γνώμη αὕτη ἔχει κατ' αὐτῆς ὁλόκληρον τὸ κύρος τῆς ἱστορίας.

Ἐὰν δέ, ἀφίνοντες κατὰ μέρος πάσας τὰς σκέψεις ταύτας, θεωρήσωμεν τὸ ζήτημα ὑπὸ τὴν ἐποψιν τῶν γεγονότων, ὧν εἴμεθα μάρτυρες, θὰ εἴπω ἀκόμη ὅτι ἀδύνατον εἶναι νὰ μὴ ἀναγνωρίζῃ τις ὅτι ἡ νῦν ἑλληνικὴ φυλὴ εἶναι ἡ αὐτὴ ἥτις ἔζη καὶ τὸ πάλαι. Ἐχει ὁμοίαν πρὸς ἐκείνην τὰς ἀρετὰς καὶ τὰς κακίας· ἔχει τὴν αὐτὴν ἐπιμοδότητα καὶ τὴν αὐτὴν εὐρύτητα τῆς ἀντιλήψεως, τὴν αὐτὴν εὐχέρειαν περὶ τὸ λέγειν, τὸ αὐτὸ φιλελεύθερον πνεῦμα, τὴν αὐτὴν ὁμιλητικὴν εὐθυμίαν, τὴν αὐτὴν ζωηρότητα τῶν ἐντυπώσεων, τὴν αὐτὴν πανοῦργον εὐθυκρίσιαν, τὰ ὅποια οἱ ἀρχαῖοι ποιηταὶ καὶ ἱστορικοὶ

ἀναφέρουσιν ὡς διακριτικούς χαρακτῆρας τῶν συγχρόνων τῶν Ἑλλήνων. Εἶναι ὅπως καὶ τὸ πάλαι, ἐπιτηδεῖα πρὸς τὴν ναυτιλίαν καὶ τὴν ἐμπορίαν, ἐπιχειρηματικὴ, ἀγαπᾷ τὴν πολιτικὴν καὶ τοὺς λόγους. Τινὲς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἐτήρησαν πρὸς ἀλλήλας τὰς προλήψεις καὶ τὰς ἀντιπαθείας τὰς παλαιάς. Ἐξ ἄλλου δὲ μέρους ἀνευρίσκεις καὶ τώρα εἰς τὴν ἑλληνικὴν φυλὴν τὴν ματαιολογίαν, τὸ εὐμετάβολον τῆς γνώμης, τὴν ὄχι πολλὴν φιλοπονίαν, τὴν ἰσχυρογνωμοσύνην ἐν τῇ φιλοτιμίᾳ καὶ τὴν ἐμπαθῆ ἐκείνην ἀγάπην πρὸς τοὺς κομματικούς ἀγῶνας, ἥτις τόσον ἐβλάψε τὰς παλαιὰς πολιτείας. Προσθέτω δὲ ἀκόμη ὅτι φυσικαί τινες προδιαθέσεις διτηρήθησαν εἰς τινὰς ἐπαρχίας ἐν τῇ Λακωνικῇ ἢ τραχύτης τῶν ἠθῶν ὑπενθυμίζει τοὺς ἀρχαίους Σπαρτιάτας, ἐν τῇ Ἡλιδι καὶ τῇ Ἀχαΐᾳ διεσώθη τὸ ἐμπορικὸν πνεῦμα, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀρχαιότητι, οἱ ὄρεινοὶ τῆς Φωκίδος καὶ τῆς Ἀκαρνανίας εἶναι ἀπλοῖκοι, τραχεῖς καὶ φιλόξενοι καθὼς καὶ οἱ πρόγονοί των, ἡ δὲ κομψότης καὶ αἱ ἐπιτηδεύσεις τοῦ πολιτισμοῦ ἐπικρατοῦσι καὶ τώρα ἐν Ἀθήναις.

Ἀλλὰ θὰ εἴπη τις οὔτε Φειδίαν ἔχει πλέον οὔτε Σοφοκλέα ἢ Ἑλλάς, οἱ ἱστοριογράφοι τῆς ὑπολείπονται κατὰ πολὺ τοῦ Ἡροδότου καὶ τοῦ Θουκυδίδου, οὐδεμίαν φωνὴν ἔχει τώρα τὸ κύρος τοῦ Ἀριστοτέλους καὶ τοῦ Πλάτωνος. Εἶναι ἀληθές· ἀλλ' ὅμως ἡ Ἑλλάς δὲν εἶναι ἐλευθέρα παρὰ ἀπὸ ἐξήκοντα μόνον ἐτῶν. Ὑπὸ τὸν ζυγὸν τῶν διαφόρων αὐτῆς δεσποτῶν ἐστείρευσαν κατὰ μικρὸν πᾶσαι τῆς ἐμπνεύσεως αἱ πηγαὶ καὶ ἔμεινεν αὐτὴ ξένη πρὸς τὴν κίνησιν τοῦ πολιτισμοῦ, ὅστις δὲν διαδίδεται παρὰ εἰς τοὺς ἐλευθέρους λαούς. Κατὰ τὴν περίοδον ἐκείνην δὲν ὑπῆρξε δυνατόν οὔτε τὴν ἀτομικὴν πρωτόβουλαν νὰ γνωρίσῃ οὔτε τὴν ἐθνικὴν συλλήβδην ἐνέργειαν, ἅτινα εἶναι τὰ μόνον στοιχεῖα τῆς προόδου τῶν κοινωνιῶν. Καταπεπιεσμένη ὑπὸ τὴν κτηνώδη βίαν μετὰ κόπου μεγάλου κατάρθρωσεν ὑπὸ τὴν ψυχρὰν θερμοκρασίαν τῆς βυζαντινῆς περιόδου καὶ τὰς τρικυμίας τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐπιδρομῶν νὰ διατηρήσῃ ὀλίγας τοῦ παρελθόντος ἀναμνήσεις καὶ τὴν θρησκευτικὴν πίστιν, ἥτις ἐν τῇ Ἀνατολῇ εἶναι τὸ σύμβολον τῆς ἐθνικότητος. Διτηρήσε δὲ τοὺς θησαυροὺς ἐκείνους μὲ μεγάλας δυσχερείας, κρύφα καὶ ὁμοίως πρὸς τοὺς φυγάδας, οἵτινες συμπαραλαμβάνουσι μεθ' ἑαυτῶν καὶ ἀποκρύπτουσι τὰ ἡρωτηριασμένα ἀγάλματα τῶν θεῶν τῶν καὶ ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀποβάλλουσι τὴν μυστηριώδη τῆς λατρείας τῶν ἔννοιαν. Καὶ τὴν ἡμέραν καθ' ἣν ἀνέστη ἐλευθέρα, ἐχρειάσθη νὰ ἀρχίσῃ πάλιν ἀπὸ τῆς πρώτης ἀρχῆς τὴν ἀνατροφὴν αὐτῆς καὶ τὴν ἐκπαίδευσιν, διότι εὐρέθη ἐνώπιον τῆς πληθύος τῶν νέων ἰδεῶν ὥς ἡ ἀνθρωπότης εἶχεν ἐν τῷ μετα-

ξυ ἀποκτήσει ὡς πρὸς τὰ γράμματα, τὴν ἐπιστήμην, τὴν πολιτικὴν καὶ τὴν τέχνην καὶ πρὸς τὰς ὁποίας αὐτὴ εἶχεν ἐξ ἀνάγκης ἀπομείνῃ ἐντελῶς σχεδὸν ξένη. Τοιοῦτον δὲ χάσμα ἐν τῷ ἐθνικῷ βίῳ δὲν πληροῦται εὐθὺς ἀμέσως οὔτε ἐκ πρώτης ἀφετηρίας εἶναι εὐκολον μετὰ τόσον μεγάλην διακοπὴν νὰ συμβαδίσῃ πάλιν ἐν ἔθνος μετὰ τῶν ἄλλων ἐν τῇ σταδιοδρομίᾳ τῆς ἱστορίας. Ἐχει ὁδὸν πολλὴν νὰ διανύσῃ ἕως οὗ φθάσῃ εἰς τὴν θέσιν τοῦ ὁ λαὸς ὁ ἐπὶ δεκαοκτῶ αἰῶνας κοιμηθεὶς, καὶ χρειάζονται μελέται καὶ δισταγμοὶ καὶ ἀπόπειραι πολλαὶ διὰ νὰ εἰσδύσῃ εἰς ὅ, τι φαίνεται ἀπλούστατον εἰς ἐκείνους, οἵτινες δὲν ἐκοιμήθησαν! Ἀποτελοῦσι δὲ ταῦτα ἐργασίαν ὅλην ἡθικῆς ἀναρρώσεως καὶ συνετῆς προσοικειώσεως. Ἄν ἡ Ἑλλάς δὲν ἦτο ὅσον εἶναι εὐφυής, ἂν δὲν εἶχε, μὲ ὅλον τὸν ὕπνον τῆς δουλείας, διατηρήσῃ ὑπολανθάνουσάν τινα ζωὴν, δὲν θὰ ἔκαμνεν εἰς πεντήκοντα ἔτη τὰς προόδους, ὧν εἴμεθα μάρτυρες. Κατῳρῶσε νὰ λάβῃ καὶ πάλιν τὴν πρώτην θέσιν μετὰ τῶν διαφόρων φυλῶν τῆς Ἀνατολῆς. Τὴν μεγάλην δὲ ταύτην ἐπιτυχίαν, ἥτις εἶναι συγχρόνως καὶ τεκμήριον τῆς εὐγενείας τοῦ αἵματος ὅπερ ῥέει εἰς τὰς φλέβας τῆς, ὀφείλει ἀναντιρρήτως εἰς πατροπαράδοτον πρὸς τοῦτο ἰκανότητα.

Εἶναι δὲ ἄλλως πιστευτὸν ὅτι οἱ ἀρχαῖοι Ἕλληνες ἔφθασαν εἰς βραχὺ διάστημα χρόνου εἰς τὴν διανοητικὴν ἐκείνην πρὸς πάντα δύναμιν, ἥτις ἐξεπολίτισεν τὸν νεώτερον κόσμον; Αἰῶνας ὅλους ἐργάσθησαν διὰ νὰ φθάσωσιν ὅπου ἔφθασαν. Τίς οἶδε πόσαι γενεαὶ ἰώνων ὑπῆρξαν πρὸ τῶν βασιλευσάντων, ὧν τὰ ἡθροισμένα ἔπη ἀποδίδονται εἰς τὸν Ὅμηρον; Καὶ πάλιν ἀπὸ τοῦ Ὁμήρου μέχρι τῆς μεγάλης ἐκείνης ἐκλάμψεως τοῦ ἔκτου καὶ τοῦ πέμπτου αἰῶνος, πόσαι δὲν ἐμεσολάβησαν σκοτειναὶ περίοδοι μόλις ἐκπροσωποῦμεναι ὑπὸ δευτερευόντων τινῶν ποιητῶν, ἀπειροκάλων τεχνιτῶν ἢ φιλοσόφων ἀμφιδοξούντων! Ὀλίγον μόνον χρόνον πρὸ τοῦ Περικλέους καὶ μάλιστα ἐπ' αὐτοῦ τοῦ μεγάλου ἀνδρὸς ἔφθασαν οἱ Ἕλληνες εἰς τὸ ψυχολογικὸν ἐκεῖνο τῶν πολιτισμῶν σημεῖον, καθ' ὃ αἱ ἔννοιαι καὶ τὸ εἶδος ἐν ἀρμοσνίᾳ συνδυαζόμενα παράγουσιν εἰς φῶς τὰ στοιχεῖα, τὰ τέως ὑπολανθάνοντα ἐν ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς. Ἐλπίζω ὅτι ἡ νέα Ἑλλάς, ὅταν συγκεντρώσῃ πᾶσαν αὐτῆς τὴν ἰκμάδα, πάσας τὰς δυνάμεις, ὅταν ἀπαλλαγῇ τῆς πρὸς ἀνάκτισιν τῶν ἀπολεσθέντων φροντίδος καὶ ἐργασίας, λάβῃ καιρὸν νὰ τείνῃ τὸ οὐς εἰς τὰς ἐσωτερικὰς ἐμπνεύσεις, θὰ λάβῃ καὶ αὐτὴ τὴν ἀνθησίν τῆς. Αἱ μεγάλαι ἐποχαὶ εἶναι ἐπὶ τέλους σπάνιαι εἰς πάντας τοὺς λαοὺς καὶ δὲν εἶναι ὀρθὸν νὰ διαφιλονεικῇται ἡ γνησία καταγωγὴ μιᾶς φυλῆς διότι ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῆς ὑπάρχουσι καὶ ἄσημα χρονικὰ διαστήματα μετὰ τῶν λαμπρῶν

περιόδων, καθ' ἃς ἡ φυλὴ ἐκείνη διέπρεπεν. Καὶ ἐὰν ἀκόμη ἡ Ἑλλάς δὲν ἐμελλε νὰ παραγάγῃ ποτὲ πλέον πολιτισμὸν ὅμοιον πρὸς τὸν τοῦ αἰῶνος τοῦ Περικλέους καὶ νὰ εἶναι εἰς θέσιν νὰ πρωταγωνιστήσῃ ὅπως τὸ πάλαι ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ κόσμου, εἶναι ἄρα γε τοῦτο λόγος ἀποχρῶν διὰ νὰ δεχθῇ τις ὅτι αἱ νεώτεραι γενεαὶ τῶν Ἑλλήνων δὲν εἶναι γνήσιοι ἀπόγονοι τῶν ἀρχαίων; Μήπως καθ' ἡμέραν δὲν βλέπομεν ἀπογόνους κατωτέρους τῶν πατέρων; Εἶναι τοῦτο ἀπόδειξις νοθείας; Ἐπρεπε τότε πολλὰ γενεαλογίαὶ νὰ ἀμφισβητηθῶσιν.

Ἄς παρατηρήσωμεν ἀκόμη, καὶ θὰ περατώσω διὰ τοῦτου τὸν λόγον περὶ ζητήματος ὅπερ πολὺ μὲ παρέσυρεν, ὅτι τὰ συμπτώματα δικαιοῦναι τὰς ἐλπίδας μας. Ὁ ὑπὲρ τῆς ἀνεξαρτησίας ἀγὼν ἔφερεν εἰς τὸ μέσον ἥρωας ὅχι πολὺ κατωτέρους ἐκείνων, οὓς ἐβιογράφησεν ὁ Πλούταρχος, ἔκτοτε δὲ τὸ ἐθνικὸν βῆμα ἀνέδειξεν ῥήτορας ἐξόχους. Διακεκριμένοι ἱστοριογράφοι ἔδωσαν ζωὴν εἰς τὰ χρονικά τῆς πατρίδος, ἀνεφάνησαν καθηγηταὶ καὶ ἀρχαιολόγοι καὶ δημοσιογράφοι λόγου ἄξιοι, καὶ ὁ Ῥήγας ὑπῆρξεν ὁ Τυρταῖος τῶν ὑπὲρ πατρίδος ἀγώνων. Οἱ ἄνδρες οὗτοι, τὸ ὁμολογῶ, δὲν εἶναι ὅμοιοι πρὸς τὸν Δημοσθένην, πρὸς τὸν Πολύβιον, πρὸς τὸν Ἀριστοτέλην, πρὸς τὸν Πίνδαρον, ἀλλ' ἔχουσιν ὅμως τὴν ἀξίαν των. Προσδοκῶμεν ἔτι καλλιτέχνας ἐξόχους, διότι τὸ πνεῦμα τῶν λαῶν φέρεται πάντοτε πρῶτον πρὸς τὰς μᾶλλον ἐπειγούσας ἐθνικὰς ἀνάγκας, ἡ δὲ τέχνη εἶναι ἡ ἀνωτάτη τοῦ πολιτισμοῦ βαθμὶς. Οἱ ἐξοχοὶ καλλιτέχναι ἔρχονται διὰ νὰ ἐνσαρκώσωσιν οὕτως εἰπεῖν εἰς τὰ ἔργα των κατὰστασιν πραγμάτων ἡδὴ μορφωθεῖσαν δι' ἐπιπόνου παρασκευῆς, δὲν εἶναι προϊόντα τῆς ἰδιοτροπίας τῆς φύσεως. Τὰ δραστήρια ἔθνη τὰ ἔχοντα πίστιν εἰς ἑαυτά, τὰ ἐκάστοτε διδασκόμενα, τὰ ἔχοντα σεβασμὸν πρὸς τὸ πνεῦμα τὸ ἐλεύθερον, τὰ ἀναπτυσσόμενα συμφῶνως πρὸς τινα εὐγενῆ φιλοδοξίαν, πρέπει νὰ ἀφίνωσι καὶ τὸν χρόνον νὰ ἐνεργῇ, ἐν τῷ μεταξύ δὲ νὰ καλλιεργῶσι τὸν ἐθνικὸν ἀγρόν. Ἄς καλλιεργῇ λοιπὸν καὶ ἡ Ἑλλάς τὸν ἰδικόν της καὶ ὅλα θὰ ἔλθωσιν εὐνοϊκά, διότι πῶς εἶναι δυνατόν ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ἀληθεύει διὰ πάντας τοὺς λαοὺς νὰ μὴ ἀληθεύῃ διὰ τὸν λαὸν τὸν ἀξιοθέντα νὰ ἔχῃ ἐνώπιόν του τὴν Ἀκρόπολιν; Καὶ ἐπειδὴ ὁ λόγος εἶναι περὶ Ἀκροπόλεως, τὸ λέγω καὶ πάλιν τὸ ἐπαναλαμβάνω πρὸς τοὺς Ἕλληνας μετὰ τῆς ἐπιμονῆς φίλου ἀγαπῶντος αὐτοὺς, δὲν πρέπει ἡ συνήθεια νὰ ἀμβλύνῃ εἰς αὐτοὺς τὴν εὐλάβειαν καὶ τὴν ἀγάπην τὴν ὀφειλομένην πρὸς τὸν ἱερὸν λόφον· ὀλίγοι ἐξ αὐτῶν ἀναβαίνουν εἰς τὸ προσκύνημα ἐκεῖνο, καὶ ὅμως ἐκεῖ κεῖται τὸ μέλλον τῆς Ἑλλάδος ὅπως καὶ τὸ παρελθόν. Ἡ

σωτηρία τῶν Ἑλλήνων εἶναι νὰ πορεύωνται συχνάκις νὰ κάμνωσι τὴν προσευχὴν των εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ Παρθενῶνος καὶ μετὰ πάθους νὰ λιτανεύωσι διὰ τῶν ἀθανάτων αὐτῆς εὐχῶν τὴν θεὰν Ἀθηνᾶν.

Σ.

Ο ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ ΤΖΙΛΦΙΛ

Διήγημα Γεωργίας Ἑλλισοῦ

Μετάφρασις Ἀριστοτέλους Π. Κουρτίδου.

(Συνέχεια· ἴδε προηγούμενον φύλλον).

Ἡ Αἰκατερίνα διηυθύνθη διὰ τοῦ θολωτοῦ διαδρόμου, ὅστις ποὺ καὶ ποὺ ἐφωτίζετο ὑπὸ λυχναρίου, πρὸς τὴν μεγάλην κλίμακα, ἥτις ἦγεν εἰς στοὰν ἐκτεινομένην καθ' ὅλην τὴν πρόσοψιν τοῦ οἰκοδομήματος. Ἐκεῖ συνήθιζε νὰ περιπατῇ ὅτε ἤθελε νὰ ἦνε μόνη. Τὸ σεληναῖον φέγγος ἐκ τῶν παραθύρων διαπίπτον διέχεε παραδόξως λάμψεις καὶ φανταστικὰς σκιὰς ἐπὶ τῶν ἔργων τῆς τέχνης, ἅτινα ἦσαν ταξιθετημένα κατὰ μῆκος τοῦ τοίχου. Ἦσαν δὲ ταῦτα ἑλληνικὰ ἀγάλματα καὶ προτομαὶ Ῥωμαίων αυτοκρατόρων κιθάρια πλήρη φυσικῶν ἀξιοπεριέργων ἀντικειμένων ἢ ἀρχαιοτήτων, πτηνὰ τῶν τροπικῶν καὶ μεγάλα κέρατα ἐλάφων καὶ θονάσων, ἰνδικὰ εἰδῶλα καὶ περίεργα κογχύλια, σπάθαι καὶ ἐγχειρίδια, ἀλυσιδωτοὶ θώρακες, Ῥωμαϊκαὶ λυχνίαι, καὶ πρότυπα ἐν μικρογραφίᾳ τῶν ἑλληνικῶν ναῶν. Ὑπεράνω δὲ τούτων πάντων, προσωπογραφίαι παιδίων καὶ κορασίων, ἅτινα ἦσαν ἄλλοτε ἢ ἐλπίς τῶν Σέβερελ· ἀνέκειντο δ' ἐπίσης καὶ αἱ προσωπογραφίαι ξανθῶν ἐρυθροπαρεῖων δεσποινῶν ἀναδεδεμένῃν ἐχουσῶν τὴν κόμην, καὶ γενναίων εὐρῶμων εὐπατριδῶν, σφηνοειδὲς ἐχόντων τὸ πυρρὸν γένειον.

Ἐνταῦθα ὁ σίρ Χριστοφόρος καὶ ἡ σύζυγός του περιεπάτουσαν τὰς βροχερὰς ἡμέρας ἢ ἐσφαίριζον. Ἀλλὰ τὴν νύκτα ἡ στοὰ ἐκείνη ἦτο ἐγκαταλειμμένη ὑπὸ πάντων, πλην μόνως τῆς Αἰκατερίνας, ἐνίοτε δὲ καὶ ἄλλου τινὸς προσώπου.

Ἡ Αἰκατερίνα ἐβάδιζεν ἡσύχως ὑπὸ τὸ σεληναῖον φῶς τὸ ὠχρὸν πρόσωπον καὶ ἡ λευκὴ ἐσθῆς τῆς καθίστων αὐτὴν ὁμοίαν πρὸς φάσμα ἀρχαίας τινὸς λαίδης Σέβερελ, ἐπανερχομένης εἰς ἐπίσκεψιν τῆς μονήρους στοᾶς.

Εἶτα ἔσθη πρὸ τοῦ παραθύρου, ὑπεράνω τῶν προπυλαίων, καὶ ἐθεώρησε τὴν εὐρεῖαν ἑκτασιν τῶν λειμῶνων καὶ δένδρων, ἅτινα εἰς τὸ φῶς τῆς σελήνης ἐφαίνοντο ψυχρὰ καὶ θλιβερά.

Αἰφνης χλιαρὰ ἀναπνοὴ καὶ ἄρωμα ῥόδου ἐκυμάτισε περὶ αὐτήν· εἰς βραχίον τὴν ἐνηγκαλίσθη ἐν ᾧ ἀπαλὴ χεὶρ ἐλάβδανε τὴν χεῖρά

τῆς. Ἡσθάνθη ἡλεκτρικὴν δόνησιν καὶ πρὸς στιγμὴν ἀπέμεινεν ἀκίνητος· εἶτα ἀπέθηκε τὸν βραχίονα καὶ τὴν χεῖρα καὶ στραφεῖσα ὕψωσε πρὸς τὸ κεκλιμένον ἐπ' αὐτῆς πρόσωπον βλέμμα πλήρες μομφῆς ἄμα καὶ ἀγάπης. Ἐν τῷ βλέμματι τούτῳ ἐζωγραφεῖτο ὅλον τὸ βάθος τῆς φύσεως τῆς δυστυχοῦς Αἰκατερίνης, βαθὺς ἔρωσ καὶ ἀγρία ζηλοτυπία.

— Διατί μὲ ἀπωθεῖτε, Τίνα; εἶπε χαμηλὸφῶνως ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου· εἰσθε δυσηρεστημένη ἐναντίον μου διὰ τὴν ὑποχρέωσιν τὴν ὁποῖαν μοὶ ἐπιβάλλει τὸ σκληρὸν πεπρωμένον; Θέλετε νὰ ἐναντιωθῶ εἰς τὸν προσφιλέστερον πόθον τοῦ θεῖου μου, ὅστις ἔκαμε τόσα καὶ διὰ τοὺς δύο μας; Ἡξεύρετε ὅτι ἔχω καθήκοντα, ὅτι ἔχομεν καὶ οἱ δύο καθήκοντα, πρὸ τῶν ὁποίων πρέπει νὰ θυσιασθῇ τὸ αἶσθημα.

— Ναί, ναί, εἶπεν ἡ Αἰκατερίνα, πλήττουσα τὸν πόδα καὶ ἀποστρέφουσα τὴν κεφαλὴν· μὴ μοῦ τὰ λέγετε αὐτά, τὰ ἡξεύρω.

Ἐν τῷ πνεύματι τῆς νεάνιδος σκέψις τις ὑπῆρχεν, ἣν ποτὲ δὲν ἐξέφρασε, φωνὴ τις λέγουσα αὐτῇ ἀκαταπαύστως: «Διατί προσεπάθησε ν' ἀγαπηθῇ ἀπὸ ἐμέ, διατί εἶπεν ὅτι μὲ ἡγάπα, ἂν δὲν ἐνόμιζεν ὅτι ἡδύνατο ν' ἀψηφῇ τὰ πάντα ὑπὲρ ἐμοῦ;»

Εἶτα δὲ ὁ ἔρωσ ἀπεκρίνετο: «Παρεσύρθη ἀπὸ τὸ στιγμιαῖον αἶσθημα ὅπως παρεσύρθη καὶ σύ, Αἰκατερίνα, καὶ τώρα πρέπει νὰ τὸν βοηθήσῃς νὰ πράξῃ τὸ καθήκον του.»

Εἶτα δ' ἡ φωνὴ ἐπανελάμβανε: «Δὲν σὲ ἡγάπησε ποτὲ, δυστυχὴς Αἰκατερίνα. Τίποτε δὲν τοῦ στοιχίζει ὅτι σ' ἐγκαταλείπει. Θ' ἀγάπησῃ μετ' ὀλίγον αὐτὴν τὴν πλουσίαν καὶ θὰ λησμονήσῃ ἐν δυστυχὲς ὠχρὸν πλάσμα ὡς σέ.»

Οὕτω ὁ ἔρωσ, ἡ ὀργὴ καὶ ἡ ζηλοτυπία ἐπάλαιον ἐν τῇ νεαρᾷ ἐκείνῃ ψυχῇ.

— Καὶ ἔπειτα, Τίνα, ἐξηκολούθησεν ὁ λοχαγὸς Οὐεϊμπράου, διὰ τόνου ἡδυτέρου, πιθανὸν νὰ μὴν ἐπιτύχω. Ἡ μὲς Ἀσχερ ἀγαπᾷ ἴσως κατένενα ἄλλον, καὶ ἡξεύρετε ὅτι ὁ μόνος μου πόθος εἶνε νὰ μὴν ἐπιτύχω. Θὰ ἐπανεέλθω χωρὶς νύμφην καὶ διόλου ἀπίθανον νὰ σᾶς εὐρὼ σύζυγον τοῦ ὠραίου ἐφημερίου, ὅστις σᾶς ἐξωμολογήθη τὸν ἔρωτά του. Ὁ Σίρ Χριστοφόρος ἔχει τὴν ιδέαν ὅτι θὰ ὑπανδρευθῇ τὸν Τζίλφιλ.

— Διατί τὰ λέγετε αὐτά; Ἡ ἀδιαφορία σᾶς ὑπαγορεύει τοὺς λόγους τούτους. Ἀφήσατέ με.

— Ἀς μὴν ἀποχωρισθῶμεν δυσηρεστημένοι, Τίνα. Ὅλα αὐτὰ δύνανται νὰ μεταβληθῶν. Πιθανὸν νὰ μὴ νομφευθῶ διόλου. Οἱ παλμοὶ αὐτοί, οἱ ὁποῖοι μὲ βασανίζουν, ἡμποροῦν νὰ μὲ ἀφήσουν νεκρὸν καμμίαν στιγμὴν. Ποῖος ἡξεύρει τί δύναται νὰ συμβῇ; Πιθανὸν νὰ γείνω αὐτεξούσιος πρὶν δεσμευθῶ διὰ τοῦ γάμου, καὶ